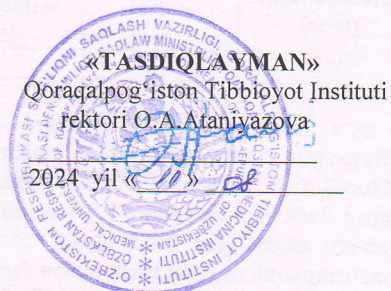

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA'LIM,
FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
SOG'LIQNI SAQLASH VAZIRLIGI

QORAQALPOG'ISTON TIBBIYOT INSTITUTI

Ro'yxatga olindi:

№ 130.24/4-11/1.08

KLINIK ANATOMIYA FANIDAN
MODUL DASTURI

Bilim sohasi:	900 000	—	Sog'liqni saqlash va ijtimoiy ta'minot
Ta'lim sohasi:	910 000	—	Sog'liqni saqlash
Ta'lim yo'nalishlari:	60910100	—	Stomatologiya

Nukus -2024

Fan/Modul kodi KLAN 1404		O'quv yili 2024/2025	Semestr IV,VI	ECTS/Kreditlar IV semestr-4,0 VI-semestr-2,0	
Fan/Modul turi Majburiy		Ta'lim tili O'zbek. Qoraqalpoq.Rus.		Haftadagi dars soatlari 3	
Fan/Modul nomi		Auditoriya mashg'ulotlar (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)	
Klinik anatomiya		60	60	120	
I. Modulning mazmuni					
1.1.Modulni o'qitishdan maqsad – talabalarda odam organizmi a'zo va tizimlari haqida nazariy va amaliy bilimlarni, klinik fikrlashning topografik-anatomik negizlarini shakllantirish, oddiy operativ ko'nikmalar va tipik jarrohlik usullarini bajarish texnikasini o'rgatish, zamonaviy jarrohlik amaliyotlari haqida ma'lumotlar berish, uzoq kelajakda talab va standartlarda belgilangan umumiy amaliyot shifokori faoliyatini mustaqil bajarish uchun zarur bo'lgan umummadaniy, umumkasbiy, kasbiy kompetensiyalarni hosil qilishdan iborat.					
1.2.Modulning vazifasi – Klinik anatomiya (operativ xirurgiya va topografik anatomiya) moduliga oid asosiy, fundamental bilimlar tizimini shakllantirish; odam tanasi sohalarining, a'zo va tizimlarining topografik-anatomik (yoshga, jinsga oid individual) xususiyatlarini o'rgatish; talabalarda tashhisni asoslash, patologik jarayonlarning kechish xususiyatlarini tushunish, tashhislash va operativ davolash masalalari yechimini topishda topografik-anatomik bilimlarini qo'llay olish mahoratini shakllantirish; talabalarining boshlang'ich (oddiy) operativ harakatlarni, an'anaviy jarrohlik usullarining texnikasini bajara olish ko'nikmalariga ega bo'lishini va zamonaviy operativ aralashuvlar haqida ma'lumotlar bilan ta'minlash.					
1.3.Modul bo'yicha talabalarining bilim,ko'nikma va malakalariga qo'yiladigan talablar:					
Talaba:					
<div>➤ odam organizmining sohalariga bo'linishi;</div> <div>➤ a'zo va to'qimalar topografiyasini yoshga nisbatan xususiyatlari;</div> <div>➤ a'zo va to'qimalardagi asosiy jarrohlik aralashuvlari;</div> <div>➤ a'zolari bir-biriga nisbatan joylashishi;</div> <div>➤ tashqi belgilar (chiziqlar, nuqtalar);</div> <div>➤ a'zolari suyaklarga nisbatan joylashishi <i>haqida tasavvurga ega bo'lishi</i>;</div> <div>➤ lotincha-o'zbekcha-ruscha qoraqalpoqcha anatomik va jarrohlik atamalarini;</div> <div>➤ tashqi va ichki mo'ljallar, soha chegaralarini;</div> <div>➤ sohaning qavatma-qavat tuzilishini;</div> <div>➤ yirik qon tomirlari va nerv poyalarining aks-tasvirlarini;</div> <div>➤ ichki a'zolar golotopiyasi, sintopiyasi va skeletotopiyasini;</div> <div>➤ ichki a'zolarining tipologik xususiyatlari hamda ularning tuzilish variantlarini;</div>					

<p>➤ ichki a'zolarining qon bilan ta'minlanishi va innervatsiyasini, kollateral qon aylanish yo'llarini, muayyan soha yoki a'zodan limfa oqishini;</p> <p>➤ kletchatka bo'shliqlarining joylashuvi va ular bo'ylab yiringli jarayon va genatomalarning tarqalishini;</p> <p>➤ zamonaviy jarrohlik asbob va uskunalarini, tikuv va boshqa jarrohlik matolarini;</p> <p>➤ operativ aralashuvlarga ko'rsatmalarni, moneliklar va operatsiyadan keyingi asoratlarni;</p> <p>➤ operativ aralashuvlarning zamonaviy mikrojarrohlik va kam invaziv usullari (endoskopik operatsiyalar, endovideojarrohlik)ni hamda yangi texnologiyalar (lazer, ultratovush, krito- va elektrojarrohlik usullari) yordamida bajariladigan operatsiyalarni;</p> <p>➤ albomga mavzularga oid a'zo, qon tomir va nervlarning topografik-anatomik munosabatlarini chizishni, operatsiya jarayoni bosqichlarini ketma-ketligi tasvirini va sxemalarini chizishni <i>bilishi va ulardan foydalana olishi</i>;</p> <p>➤ tashqi mo'ljallarni topish va paypaslab aniqlash;</p> <p>➤ tananing ayrim anatomik sohalarini va qismlari chegaralarini tashqi mo'ljallar bo'yicha aniqlash;</p> <p>➤ mo'ljal chiziqlarini o'tkazish;</p> <p>➤ arteriya va nerv poyalarining aks-tasvir chiziqlarini, muhim ichki a'zolar va anatomik tuzilmalarning tana yuzasidagi tasvirini belgilash;</p> <p>➤ a'zolar va anatomik tuzilmalarning golotopiyasini aniqlash;</p> <p>➤ ichki a'zolar skeletotopiyasi va sintopiyasini aniqlash;</p> <p>➤ terini, fassiyani, aponevrozni, muskulni kesish;</p> <p>➤ jarohatga birlamchi xirurgik ishlov berish;</p> <p>➤ chok qo'yish va tugun bog'lash;</p> <p>➤ choklarni echish;</p> <p>➤ o'tkazuvchi anesteziyani bajarish;</p> <p>➤ terini, fassiyani, aponevrozni, muskulni tikish;</p> <p>➤ yirik qon tomirlardan ketayotgan qonni to'xtatish;</p> <p>➤ mahalliy infiltratsiya anesteziyani bajarish;<i>malakalariga (shu jumladan amaliy ko'nikmalariga) ega bo'lishi kerak.</i></p>	
--	--

II. Asosiy nazariy qism.(ma'ruza mashg'ulotlari)

2.1. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:

1-mavzu. Kirish. Klinik anatomiya (operativ xirurgiya va topografik anatomiya) maqsadi va vazifalari, o'rganish tamoyillari. Operatsiyalar haqida tushuncha, operatsiyalar bosqichlari. Og'riqsizlantirish. Jarohatga birlamchi jarrohlik

<p>ishlov berish.</p> <p>2-mavzu. Qon-tomirlar, nerv poyalaridagi operatsiyalar. Yiringli yallig'lanish jarayonlarida bajariladigan operatsiyalar.</p> <p>3-mavzu. Bosh sohasi miya qismining topografik anatomiyasi va operativ xirurgiyasi.</p> <p>4-mavzu. Bosh sohasi yuz qismining topografik anatomiyasi va operativ xirurgiyasi.</p> <p>5-mavzu. Bo'yin sohasining topografik anatomiyasi va operativ xirurgiyasi.</p> <p>6-mavzu. Ko'krak sohasining topografik anatomiyasi va operativ xirurgiyasi.</p> <p>III.Moduldagi amaliy mashg'ulotlar mavzulari, tashkiliy etish bo'yicha umumiy ko'rsatma va tavsiyalar:</p> <p>Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:</p> <p>1-mavzu. Klinik anatomiya (operativ xirurgiya va topografik anatomiya) fanining maqsadi va vazifalari, organish usullari va asosiy tushunchalari. Soha, soha chegaralari, tashqi mo'ljallar. Sohaning qavatma-qavat tuzilishi. Golotopiya, skeletotopiya, sintopiya, proeksiya chiziqlari.</p> <p>2-mavzu. Operativ jarrohlik jarrohlik asboblari: tasnifi, qo'llash va ishlatish qoidalarini. Og'riqsizlantirish usullari. Operativ aralashuv turlari. Operatsiya bosqichlari. To'qimalarni ajratish va birlashtirish qoidalarini, usullari va texnikasi. Qon ketishini vaqincha va butunlay to'xtatishning asosiy usullari. Jarrohlik choklarini, tugunlarni qo'yish texnikasi. Jarohatga dastlabki jarrohlik ishlov berish texnikasi.</p> <p>3-mavzu. Boshning miya qismini klinik anatomiyasi. Peshona, tepa, ensa, chakka, quloq va so'rg'ichsimon sohalar. Kalla qutisi: kalla gumbazi, tashqi va ichki asoslari. Boshning miya qismini operativ xirurgiyasi. Kalla-miya jarohatlariga dastlabki jarrohlik ishlov berish. Kalla trepanatsiyasi: usullari va texnikasi. So'rg'ichsimon o'siq trepanatsiyasi.</p> <p>4-mavzu. Bosh miya pardalari, pardalararo bo'shliqlar. Bosh miya qorinchalari. Bosh miyaning qon bilan ta'minlanishi. Kalla-miya topografiyasi (Kronleyn-Bryusova chizmasi). O'n ikki juft kalla nervlari klinik anatomiyasi. Boshning yumshoq to'qimalari, venoz sinuslardan ketayotgan qonni to'xtatish.</p> <p>5-mavzu. Boshning yuz qismini klinik anatomiyasi. Yuzning yon bo'limi: quloq oldi-chaynov, luj va yonq sohalarini topografik anatomiyasi. Yuzning chuqur sohasi, halqum atrofi va halqum orti bo'shliqlari.</p> <p>6-mavzu. Boshning yuz qismini klinik anatomiyasi. Yuzning oldingi bo'limi: ko'z, burun, og'iz sohalarini; ko'z osti va engak sohalarini topografik anatomiyasi.</p> <p>7-mavzu. Boshning yuz qismini operativ xirurgiyasi. Yuz-jag' sohasida bajariladigan og'riqsizlantirish usullarining klinik-anatomik tamoyillari. Yuz sohasi a'zolariga operativ ochib kirish usullari. Yuz sohasidagi yiringli jarayonlarni ochish va drenajlash. Yuqori jag' bo'shlig'ini punktsiya qilish va ochish.</p> <p>8-mavzu. Bo'yin sohasi klinik anatomiyasi. Bo'yinning bo'limlari, uchburchaklari, fassiya va kletchatka bo'shliqlari. Bo'yin sohasi flegmona va abscesslari: joylashishi va operativ ochish hamda drenajlash usullari.</p>	
---	--

9-mavzu. Bo'yinning oldingi sohasi klinik anatomiyasi. Bo'yinning oldingi bo'limi: tilosti usi va tilosti pastki sohalar. Uyg uchburchagi topografiyasi. Bo'yindagi nerv chigallari. Uyg va til arteriyalarini ochish va bog'lash texnikasi.

10-mavzu. Bo'yin a'zolarining klinik anatomiyasi. Bo'yin a'zolariga operativ ochib kirish usullari. Traxeotomiya va traxeostomiya. Subtotal subfissial strumektomiya.

11-mavzu. Bo'yinning yon va to'sh-o'mrov-so'rg'ichsimon sohalar. Chuqur mushaklararo tirgishlar: narvon oldi oraliq, narvonaro oraliq, umurtqa-narvonsimon uchburchak, ko'krak limfa yo'lining bo'yin qismi. Bo'yinning orqa sohasi (qavama-qavat tuzilishi, muskullari, kletchatkalar). Bo'yinda vagosimpatik blokada texnikasi. Qizilo'ngachning bo'yin qismi xirurgiyasi. Bo'yin sohasidagi yiringli jarayonlar va ularni ochish hamda drenajlash texnikasi.

12-mavzu. Ko'krakning yuza sohalar tuzilishining xususiyatlari: chegaralari, qavama-qavat topografiyasi, kletchatka bo'shliqlari. Ko'krak qafasi, qovurg'alararo oraliqlar. Sut bezi, ko'krak ichi arteriyasi va diafragmaning topografik anatomiyasi. Mastitlardagi operativ aralashuv usullari. Sektoral va radial mastektomiya. Torakotomiyaning lateral, orqa, oldingi turlari. Qovurg'alararo blokada texnikasi.

13-mavzu. Ko'krak bo'shlig'i: plevra, plevral bo'shliq, plevral sinuslar, kekirdak, bronxlar, o'pkalar, o'pka tildizi topografik anatomiyasi. Plevra bo'shlig'ini punksiya qilish va drenajlash. O'pka jarohatiga chok qo'yish. Diafragma churralari xirurgiyasi.

14-mavzu. Oldingi ko'ks oraliq'i: perikard, yurak, timus, yuqori va pastki kavak vena, diafragmal nervlar, ko'tarilvchi aorta, aorta ravog'i, pastga tushuvchi aorta va kletchatka bo'shliqlari topografik anatomiyasi. Perikard punksiyasi. Oldingi mediastinit: ochish va drenajlash texnikasi.

15-mavzu. Orqa ko'ks oraliq'i: aortaning, qizilo'ngachning ko'krak qismi, ko'krak limfa yo'li, adashgan nervlar, ko'krak simpatik poyasi va kletchatka bo'shliqlari topografik anatomiyasi. Qizilo'ngachning ko'krak qismi operativ xirurgiyasi. Orqa mediastinit: ochish va drenajlash texnikasi.

3.2. Amaliy mashg'ulotlarni tashkil etish bo'yicha umumiy ko'rsatma va tavsiyalar:

Modul bo'yicha o'quv jarayoni ma'ruza va amaliy mashg'ulotlardan iborat bo'lib, o'zaro bog'liq holda o'tkaziladi.

Amaliy mashg'ulotlar multimedia qurilmalari bilan jhozlangan auditoriyada bir akademik guruhga bir o'qituvchi tomonidan o'tkazilishi lozim. Mashg'ulotlar faol va interaktiv usullar yordamida o'tilishi, mos ravishda munosib pedagogik va axborot texnologiyalarini qo'llash maqsadga muvofiqdir. Amaliy mashg'ulotlarni o'tkazishda quyidagi didaktik tamoyillarga amal qilinadi:

- Amaliy mashg'ulotlarni maqsadini aniq belgilab olish;
- O'qituvchining innovatsion pedagogik faoliyati asosida talabalar bilimlarini chuqurlashtirish va qiziqish uyg'otish;
- Talabada natijani mustaqil ravishda o'z imkoniyatidan foydalangan

holda natijaga erishish imkoniyatini ta'minlash;

➤ Talabani nazariy-metodik jihatdan tayyorlash va h.k.

IV. Modulni o'qitish davomida egallanadigan amaliy ko'nikmalar va kompetensiyalar:

4.1. Modul davomida talabalar odam organizmining odam tanasidagi tashqi mo'ljallarni topish va paypaslash, arteriya va nerv poyallarining aks-tasvir chiziqclarini o'tkazish, ichki a'zolar va anatomik tuzilmalarning tana yuzasidagi tasvirlarini aniqlash, regionar limfa tugunlarining o'rmini aniqlash, to'qimalarni ajratish va birlashtirish, chok qo'yish va tugun bog'lash, choklarni echish ko'nikmalariga ega bo'lish lozim.

4.2. Modul davomida egallanadigan amaliy ko'nikmalar ro'yxati:

- A'zoning golotopiyasi, skeletotopiyasi, sintopiyasini aniqlash.
- Jarrohlik asboblari tasnifi, ulardan foydalanish va qo'llash qoidalar.
- Tugunli chok qo'yish texnikasi.
- Uzlaksiz chok qo'yish texnikasi.
- Arteriyalarni barnoq bilan bosish texnikasi.
- Tomirni jarohat ichida bog'lash texnikasi.
- Mahalliy infiltratsiya anesteziya texnikasi.
- O'tkazuvi anesteziyalar texnikasi.
- Vagosimpatik blokada texnikasi.
- Yuza sohasi yiringli-yallig'lanish o'choqlarini ochish va drenajlash texnikasi.
- Bo'yin sohasi yiringli-yallig'lanish o'choqlarini ochish va drenajlash texnikasi.
- Yuqori traxeotomiya va traxeostomiya.
- Pastki traxeotomiya va traxeostomiya.
- Plevra bo'shlig'ini punksiya qilish.
- Perikard punksiyasi.

Talabalar tibbiyotning zamonaviy yutuqlariga asoslangan holda butun organizm, tizim va a'zolar haqidagi bilimlarni o'zlashtirishi va ularni boshqa fundamental va klinik modulnlarni o'rganishda, shuningdek kelgusida olingan bilimlarini shifokorlik kasbiy faoliyatida qo'llay olishi lozim.

Modul davomida egallanadigan kompetensiyalar (nomi, kodi) ro'yxati:

- UK1¹. Abstrakt fikr yuritish, hodisalarni tahlil va sintez qilish qobiliyatiga ega bo'lish;
- UK2. Dunyoqarashni shakllantirish uchun falsafiy bilimlarning asoslaridan foydalanish qobiliyati;
- UK3. O'z-o'zini rivojlantirishga, anglashga, o'qishga, ijodiy salohiyatdan foydalanishga tayyorlik;
- UK4. Kasbiy va ijtimoiy faoliyatning har xil turlarida gumanitar, tabiiy, tibbiy-biologik va klinik modulnlarning uslublarini amaliyotda qo'llash;
- UK5. So'rab-surishtirishni, fizikal ko'rikni, klinik tekshirishni, zamonaviy

laborator-instrumental tekshirishlar, biopsiya, operatsiya va seksiya materiallarini morfologik tahlil qilishni olib borish va interpretatsiya qilish.

UKK 1². Kasbiy faoliyatning standart vazifalarini axborot, bibliografik manbalar, biotibbiyot terminologiyasi, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va axborot xavfsizligining asosiy talablarini hisobga olgan holda hal qilishga tayyorlik;

UKK 2. Kasbiy faoliyatni takomillashtirish maqsadida nazariy va amaliy mahoratni qo'llagan holda qarorlarni izlashga asoslangan daliliy tibbiyotning ko'p masalalarini o'z ichiga olgan tamoyillarga tayanib tibbiy ma'lumotlarni tizimli tahlil qilishni shakllanishiga qobiliyat va tayyorgarlik;

¹UK - umumiy kompetensiya

²UKK – umumiy kasbiy kompetensiya

V. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar, tashkil etish bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

5.1. Tavsiya etilayotgan mustaqil ishlarining mavzular ro'yxati:

- Zamonaviy og'riqsizlantirish usullari.
- Bolalarda og'riqsizlantirish xususiyatlari.
- Zamonaviy xirurgik asbob, uskuna va moslamalar.
- Robotlashtirilgan xirurgiya amaliyoti.
- Endovaskulyar operatsiyalar.
- Jag' suyaklari patologiyalarida bajariladigan operatsiyalar.
- Burun yondosh bo'shliqlari xirurgiyasi.
- Zamonaviy stomatologik ortopediya yutuqlari.
- Zamonaviy xirurgik stomatologiya yutuqlari.
- Yuzdagi plastik operatsiyalar xususiyatlari.
- Yuz va bo'yindagi yiringli-yallig'lanish jarayonlar operativ jarrohligi.
- Bo'yinning o'rta, yon oqmalari va kistalari.
- Ekstrakranial arteriyalardagi zamonaviy operatsiyalar.
- Ko'krak devori tug'ma va ortirilgan nuqsonlarida operatsiyalar.
- Diafragmaning tug'ma va ortirilgan nuqsonlarida bajariladigan operatsiyalar.

5.2. Tavsiya etilayotgan mustaqil ishlarining shakllari:

Klinik anatomsiya moduli bo'yicha bo'yicha tavsiya etilayotgan mustaqil ishlar moduli tizimida "Kontur kartalari" topshiriqlari, mavzu bo'yicha referatlar va prezentatsiyalar tayyorlash, turli xil keys, vaziyatli masalalar, krossvorlar va test savolari tuzish, handa anatomik muzey preparatlarini restavratsiya qilish jarayonida qatnashish shaklida amalga oshiriladi

5.3. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlarini tashkil etish bo'yicha umumiy ko'rsatma va tavsiyalar

Klinik anatomsiya moduli bo'yicha mustaqil ish auditoriya va auditoriyadan tashqari o'tkaziladi.

Talaba mustaqil ishini tashkil etishda quyidagi shakllardan foydalaniladi:

- auditoriya mashg'ulotlaridan tashqari mul'yaj, preparat va interaktiv anatomik Priogov stoli (mavjud bo'lganda) tavsiya etilgan amaliy ko'nikmalar (uquvlar)ni pedagog nazoratida bajarishi va to'liq o'zlashtirish;
- ayrim nazariy mavzularni o'quv adabiyotlari yordamida mustaqil o'zlashtirish;
- berilgan mavzu bo'yicha axborot (referat) tayyorlash;
- modulning bo'limlari yoki mavzulari ustida maxsus yoki ilmiy adabiyotlar (monografiyalar, maqolalar) bo'yicha ishlash va ma'ruzalar qilish;

- vaziyatli va klinik muammolarga yo'naltirilgan vaziyatli masalalar va test savollarini echish;
- kompyuter, mul'yaj, fantom va boshqa modellarda ishlash;
- albom, chizma, tablitsa, algoritim, slyayd, makro va mikropreparatlarni ishlab chiqish.

Shuningdek, mustaqil ishini tayyorlash davomida pedagog har bir talaba bilan individual ishlaydi, mustaqil ishini bajarish bo'yicha maslahat beradi va ish natijalarini tekshiradi.

VI. Modul bo'yicha talabalar bilimini nazorat qilish turlari va baholash mezonlari

Klinik anatomsiya moduli bo'yicha nazorat turlari va baholash mezonlari haqidagi ma'lumot modul bo'yicha birinchi mashg'ulotda talabalarga e'lon qilinadi.

Talabalarining modul bo'yicha o'zlashtirish darajasining Davlat ta'lim standartlariga muvofiqligini ta'minlash uchun quyidagi nazorat turlari o'tkaziladi:

- joriy nazorat (JN);
- yakuniy nazorat (YAN).

Modulga ajratilgan 6,0 kreditni talaba 4 va 6 semestr moboyinida JN davomida yig'adi.

Nö	Baholash turi	Kredit soni
1.	Joriy nazorat	4-semestr-4,0 kredit 6-semestr-2,0 kredit
2.	Yakuniy nazorat	0

JORIY NAZORAT (JN)

Joriy nazoratda talabaniy moduli mavzulari bo'yicha bilim, amaliy ko'nikma va kompetensiyalarni egallash darajasini aniqlash va baholab borish ko'zda tutiladi. Klinik anatomiya moduli bo'yicha JN og'zaki, o'rgatuvchi-nazorat testlari, tarqatma materiallari bilan ishlash, vaziyatli masalalar, mul'iy, preparat va fantomlarda ishlashni o'rganish, 3D interaktiv anatomik Pirogov stolida ishlash (mavjud bo'lganda), uyga berilgan vazifalarni tekshirish va shu kabi boshqa shakllarda o'tkazilishi mumkin.

Baholashda talabaniy bilim darajasi, amaliy mashg'ulot materiallarini o'zlashtirishi, nazariy material muhokamasida va ta'limning interaktiv usullarida ishtirokining faollik darajasi, shuningdek, amaliy bilim va ko'nikmalarni o'zlashtirish darajasi, kompetensiyalarni egallash (ya'ni nazariy, analitik va amaliy yondoshuvlar) hisobga olinadi.

Har bir mashg'ulotda barcha talabalar baholanishi shart. Maksimal ball 100, o'tish bali 55 ball.

Semestr yakunida talabalar to'liq ajratilgan kreditni yig'ishlari shart va o'tish balidan (55) ko'p yiqqanidan so'ng Yakuniy nazoratga (YAN) kiritiladi.

Joriy nazoratda saralash (o'tish) balidan kam ball to'plagan talabaga qayta topshirish uchun, navbatdagi shu nazorat turigacha yoki yakuniy nazoratgacha bo'lgan muddatda topshirishga ruxsat beriladi.

Kasalligi sababli darslarga qatnashmagan hamda belgilangan muddatlarda joriy nazoratni topshira olmagan talabalarga fakultet dekani farnoyishi asosida, o'qishni boshlaganidan so'ng ikki hafta muddatda topshirishga ruxsat beriladi.

Semestr yakunida moduli bo'yicha joriy nazoratda saralash balidan kam ball to'plagan talaba akademik qarzidor deb hisoblanadi.

Akademik qarzidor talabalarga semestr tugaganidan keyin qayta o'zlashtirish uchun bir oy muddat beriladi. Shu muddat davomida moduli o'zlashtira olmagan talaba fakultet dekani tavsiyasiga ko'ra belgilangan tartibda rektorning buyrug'i bilan kursdan kursga qoldiriladi.

VII. Ta'lim texnologiyalari va metodlari

- Interfaol o'yinlar.
- Seminar (mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar).
- Guruhlarda ishlash.
- Taqdimotlarni yaratish.
- Individual loyihalalar.
- Jamoa bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalalar.

Modul bo'yicha talaba reytingi quyidagicha aniqlanadi:

Ball	ECTS baho	ECTS ning ta'rif	Baho	Ta'rif
86-100	A	"a"lo" - "a"lo natija, minimal xatolklar bilan	5	a"lo
		modul dasturining barcha bo'limlari bo'yicha tizimli, to'la va chuqur bilimga ega bo'lishi, zarur dalillar bilan asoslay olishi; terminologiyadan (shu jumladan, ilmiy, xorijiy tilda ham) aniq, o'z o'rinda foydalanishi, savollarga javobni mantiqan to'g'ri, stilistik savodli ravishda ifodalashi; muammoli savollarni aniqlashi, o'z qarashlarini ilmiy-amaliy tilda asoslab bera olishi; modulning tayanch tushunchalarini bilishi va uni qisqa vaqt ichida ilmiy va amaliy masalalarni echishda samarali qo'llay olishi; nostandart vaziyatlarda muammolarni mustaqil va ijodiy hal qila olish qobiliyatini ko'rsata olishi; amaliy ko'nikmalarni mustaqil ravishda to'liq bajara olishi (sifati va belgilangan soni jihatdan) va kompetensiyalarni to'liq egallashi; amaliy masalalarni qisqa, asoslangan va ratsional ravishda hal etishi; modul dasturida tavsiya etilgan asosiy va qo'shimcha adabiyotlarni to'liq va chuqur o'zlashtirishi; moduli bo'yicha nazariyalar, konsepsiyalar va yo'nalishlar mohiyatini anglash, ularga tanqidiy baho berish va boshqa modullar ilmiy yutuqlarini qo'llay olishi; nazariy va amaliy		

81-85	B	"juda yaxshi" – oʻrtadan yuqori natija, ayrim xatoliklar bilan	<p>modul dasturining barcha boʻlimlari boʻyicha tizimli, toʻla va chuqur bilimga ega boʻlishi, zarur dalillar bilan asoslay olishi; terminologiyadan (shu jumladan, ilmiy, xorijiy tilda ham) aniq, oʻz oʻrnida foydalanishi, savollarga javobni mantiqan toʻgʻri, stilistik savodli ravishda ifodalashi; oʻz fikrini isbotlashda yoki boshqa nazariy materialni bayon qilishda yuzaga kelgan noaniqliklarni mustaqil bartaraf eta olishi;</p> <p>modulning tayanch tushunchalarini bilishi, qisqa vaqt ichida ilmiy va kasbiy vazifalarni qoʻyish hamda hal qilishda undan umumiy foydalanishi; standart vaziyatlarda muammolarni oʻquv dasturi doirasida mustaqil hal qila olishi;</p> <p>amaliy koʻnikmalarni mustaqil ravishda toʻliq bajara olishi (sifati va belgilangan soni jihatdan) va kompetensiyalarni toʻliq egallashi;</p> <p>amaliy mashgʻulotlarda normativ-huquqiy hujjatlarni yaxshi bilishini namoyish qilishi, ushbu bilimlarni yangi vaziyatlarda toʻgʻri (lekin doim ham ratsional emas) qoʻllay olishi, bajarilgan ish natijalarini etarli darajada rasmiylashtira</p>	4	yaxshi

			<p>olmaganligi;</p> <p>modul dasturida tavsiya qilingan asosiy adabiyotlarni o'zlashtirishi;</p> <p>o'rganilayotgan modul bo'yicha nazariyalar, konsepsiyalar va yo'nalishlar mohiyatini anglay olishi va ularga tanqidiy baho berishi;</p> <p>nazariy va amaliy mashg'ulotlar da butun semestr mobaynida ijodiy va mustaqil qatnashishi, guruhli muhokamalarda faol bo'lishi, vazifalarni bajarishda juda yaxshi madaniyat darajasiga ega bo'lishi lozim;</p>		
71-80	C	<p>"yaxshi" – o'rtacha natija, sezilarli xatoliklar bilan</p>	<p>modul dasturining barcha bo'limlari bo'yicha tizimli, to'la va chuqur bilimga ega bo'lishi, zarur dalillar bilan asoslay olishi, ammo bir oz kamchiliklar bilan; terminologiyadan (shu jumladan, ilmiy, xorijiy tilda ham) aniq, o'z o'rnida foydalanishi, savollarga javobni mantiqan to'g'ri, stilistik savodli ravishda ifodalashi; o'z fikrini isbotlashda yoki boshqa nazariy materialni bayon qilishda yuzaga kelgan noaniqliklarni mustaqil bartaraf eta olishi;</p> <p>modulning tayanch tushunchalarini bilishi, qisqa vaqt ichida ilmiy va kasbiy vazifalarni qo'yish hamda hal qilishda undan umumiy foydalanishi;</p> <p>standartvaziyatlarda muammolarni o'quv dasturi doirasida mustaqil hal qila olishi; amaliy ko'nikmalarni mustaqil ravishda bajara olishi (sifati va belgilangan soni jihatdan) va kompetensiyalarni egallashi, ammo bir oz kamchiliklar bilan;</p>		

			amaliy mashg'ulotlarda normativ- huquqiy hujjatlarni yaxshi bilishini namoyish qilishi, ushbu bilimlarni yangi vaziyatlarda to'g'ri (lekin doim ham ratsional emas) qo'llay olishi, bajarilgan ish natijalarini etarli darajada rasmiylashtira olmaganligi; modul dasturida tavsiya qilingan asosiy adabiyotlarni o'zlashtirishi; o'rganilayotgan modul bo'yicha nazariyalar, konsepsiyalar va yo'nalishlar mohiyatini ang'lay olishi va ularga tanqidiy baho berishi;			
60-70	D	"qoniqarli" – sust natija, qo'pol kamchiliklar bilan	davlat ta'lim standartlari (talablari) doirasida etarli bilim hajmiga ega bo'lishi; terminologiyani ishlatishi, savollarga javoblarni to'g'ri bayon qilishi, lekin bunda ayrim xatolarga yo'l qo'yishi; javob berishga yoki ayrim maxsus ko'nikmalarni namoyish qilishda qiyналganda, modul bo'yicha asosiy tushunchaga ega ekanligini namoyish etishi; amaliy ko'nikmalarni (sifati va belgilangan soni jihatdan) mustaqil ammo xatoliklar bilan to'liq bajara olishi; kompetensiyalarni mustaqil, ammo xatoliklar bilan egallashi; modulning umumiy tushunchalari bo'yicha qisman	3	Qoniqarli	

55-59	E	"o'rt" – minimal natijaga teng	bilimga ega bo'lishi va uni standart (namunaviy) vaziyatlarni hal etishda qo'llay olishi; pedagog xodim yordami bilan standart vaziyatlarni hal eta olishi; o'qilayotgan modul bo'yicha asosiy nazariyalar, konsepsiyalar va yo'nalishlar mohiyatini ang'lashi, ularga baho bera olishi; nazariy va amaliy mashashg'ulotlarda pedagog xodim rahbarligida qatnashishi, vazifalarni bajarishda etarli madaniyat darajasiga ega bo'lishi lozim;	3	Qoniqarli	
			davlat ta'lim standartlari (talablari) doirasida qoniqarli bilim hajmiga ega bo'lishi; terminologiyani ishlatishi, savollarga javoblarni to'g'ri bayon qilishi, lekin bunda ayrim qo'pol xatolarga yo'l qo'yishi; javob berishga yoki ayrim maxsus ko'nikmalarni namoyish qilishda qiyналganda va xatolarga yo'l qo'yganda, modul bo'yicha asosiy tushunchaga ega ekanligini namoyish etishi; amaliy ko'nikmalarni (sifati va belgilangan soni jihatdan) mustaqil emas va xatoliklar bilan to'liq bajara olishi; kompetensiyalarni mustaqil emas va xatoliklar bilan egallashi; modulning umumiy tushunchalari bo'yicha qisman bilimga ega bo'lishi va uni standart namunaviy vaziyatlarni hal etishda qo'llay olishi; pedagog xodim yordami bilan standart vaziyatlarni hal eta olishi;			

		o'qilayotgan modul bo'yicha asosiy nazariyalar, konsepsiyalar va yo'nalishlar mohiyatini anglashi, ularga baho bera olishi; nazariy va amaliy mashg'ulotlarda pedagog xodim rahbarligida qatnashishi, vazifalarni bajarishda etarli madaniyat darajasiga ega bo'lishi lozim;		
31-54	FX	"qoniqsiz" – minimal darajadagi bilimlarni olish uchun qo'shimcha mustaqil o'zlashtirishi zarur	2	Qoniqarsiz
0-30	F	"mutloq qoniqsiz" – to'liq qayta o'zlashtirish i lozim		
		<p>davlat ta'lim standartlari (talablari) doirasida faqat ayrim fragmentar bilimlarga ega bo'lsa; ilmiy terminlarni ishlata olmasa yoki javob berishda jiddiy mantiqiy xatolarga yo'l qo'ysa; nazariy va amaliy mashg'ulotlar da passiv qatnashib, vazifalar bajarish madaniyatining past darajasiga ega bo'lsa;</p> <p>amaliy ko'nikmalarga va kompetensiyalarga ega bo'lmasa, o'z xatolarini hatto pedagog xodim tavsiyalari yordamida ham to'g'rilay olmasa.</p> <p>davlat ta'lim standartlari (talablari) doirasida faqat ayrim fragmentar bilimlarga ega bo'lsa;</p> <p>terminlarni ishlata olmasa yoki javob berishda jiddiy va qo'pol mantiqiy xatolarga yo'l qo'ysa yoki umuman javob bermasa;</p> <p>nazariy va amaliy mashg'ulotlar da passiv qatnashib, vazifalar bajarish madaniyatining past darajasiga ega bo'lsa yoki umuman bajarmasa;</p> <p>amaliy ko'nikmalarga va kompetensiyalarga ega bo'lmasa, o'z xatolarini hatto pedagog xodim tavsiyalari yordamida ham to'g'rilay olmasa.</p>		

<p>YAKUNIY NAZORAT (YAN)</p> <p>JNga ajratilgan kreditlarini to'liq to'plagan talaba YAkuniy nazoratga (YAN) qo'yiladi. YAkuniy nazoratda talabaniy bilim, ko'nikma va malakalari modulning umumiy mazmuni doirasida baxolanadi.</p> <p>YANda saralash ballini (55) yig'olmagan talaba YANDan o'tmagan va moduli o'zlashtirmagan deb hisoblanadi (JNda kredit to'liq yig'ilgan bo'lsa ham).</p> <p>Ta'lim muassasasi rektorining buyrug'i bilan ichki nazorat va monitoring bo'limi rahbarligida tuzilgan komissiya ishtirokida yakuniy nazoratni o'tkazish jarayoni davriy ravishda o'rganib boriladi va uni o'tkazish tartiblari buzilgan hollarda, yakuniy nazorat natijalari bekor qilinadi va yakuniy nazorat qayta o'tkaziladi.</p> <p>Modul bo'yicha joriy va yakuniy nazoratlarning har biriga ajratilgan ballning 55 foizi saralash bali etib belgilanadi va bunda joriy nazoratga ajratilgan ballning 55 va undan yuqori foizdagi ball to'plagan talabalar ushbu modul bo'yicha yakuniy nazoratga kiritiladi.</p> <p>Talabaniy semester davomida modul bo'yicha to'plagan umumiy bali har bir nazorat turida (JN, YAN) belgilangan qoidalariga muvofiq to'plagan ballari yig'indisiga teng.</p> <p>YAkuniy nazorat joriy nazoratdan so'ng semester yakunida o'tkaziladi.</p> <p>Kasalligi sababli darslarga qatnashmagan hamda belgilangan muddatlarda joriy va yakuniy nazoratlarni topshira olmagan talabalarga fakultet dekani farmoyishi asosida, o'qishni boshlaganidan so'ng ikki hafta muddatda topshirishga ruxsat beriladi.</p> <p>Semestr yakunida modul bo'yicha joriy yoki yakuniy nazorat turlarini har biri bo'yicha saralash balidan kam ball to'plagan talaba akademik qarzdor hisoblanadi.</p> <p>Akademik qarzdor talabalarga semestr tugaganidan keyin qayta o'zlashtirish uchun bir oy muddat beriladi. SHu muddat davomida moduli o'zlashtira olmagan talaba fakultet dekani tavsiyasiga ko'ra belgilangan tartibda rektorining buyrug'i bilan kursdan kursga qoldiriladi.</p> <p>Talaba nazorat natijalaridan norozi bo'lsa, modul bo'yicha nazorat turi natijalari e'lon qilingan vaqtdan boshlab bir kun mobaynida fakultet dekanining ariza bilan murojaat etishi mumkin. Bunday holda fakultet dekanining taqdimnomasiga ko'ra rektor buyrug'i bilan 3 (uch) a'zodan kam bo'lmagan tarkibda apellyasiya komissiyasi tashkil etiladi.</p> <p>Apellyasiya komissiyasi talabalarining arizalarini ko'rib chiqib, shu kunning o'zida xulosasini bildiradi.</p> <p>Baholashning o'rnatilgan talablar asosida belgilangan muddatlarda o'tkazilishi hamda rasmiylashtirilishi fakultet dekani, kafedra mudiri, o'quv bo'limi hamda ichki nazorat va monitoring bo'limi tomonidan nazorat qilinadi.</p>	
--	--

VIII. Asosiy va qo'shimcha o'quv adabiyotlar hamda axborot manbalari.

8.1 Asosiy adabiyotlar:

1. Shomirzaev N.H. Klinik anatomiya [Matn]: darslik. I jild. /Shomirzaev N.H., Axmedov Sh.M., Gulmanov I.D. – Toshkent: Hillo media, 2020.
2. Shomirzaev N.H. Klinik anatomiya [Matn]: darslik. II jild. /Shomirzaev N.H., Axmedov Sh.M., Gulmanov I.D. – Toshkent: Hillo media, 2020.
3. Островерхов Г.Е., Лубочский Д.Н., Бомаш Ю.М. Оперативная хирургия и топографическая анатомия. – Москва: 2015.
4. И.И.Каран.С.В.Чемезов. "Топографическая анатомия и оперативная хирургия". Учебник.Москва "ГЭОТАР-Медиа-2011-год.
5. Teshayev.Sh.J. Operativ jatroflik va topografik anatomiya. Darslik. Vuxoto.2010-y

8.2 Qo'shimcha adabiyotlar:

6. Shomirzaev N.H., Sa'dullayev N.S., Botirova Z.B. "Operativ xirurgiya", O'quv qo'llama. – Toshkent. "Ibn Sino". 1994 y.
7. Shomirzaev N. H., Nazarov S. H., Usmanov R. D. Topografik anatomiya (darslik). Toshkent. 2006. Akademiya. 360 bet. (29,25 bosma taboq).
8. Николаев А.В. Топографическая анатомия и оперативная хирургия. Учебник. - Москва. ГЭОТАР-Медиа. 2007 г.
9. John T. Hansen "Netter's clinical anatomy" 3rd Edition. – New York, – 2014 y. (elektron shakli).
10. Vijay P. Khatri. Atlas of advanced operative surgery. Copyright © 2013 by Saunders, an imprint of Elsevier Inc. (elektron shakli).

Internet saytlar:

1. <http://www.ziyounet.uz>
2. <http://www.edu.uz>
3. www.tma.uz
4. www.lex.uz
5. <https://studfiles.net/>
6. <https://hirurgiya.vrachinf.ru/>
7. <https://www.twirpx.com/files/science/medicine/surgery/operative/>
8. <http://www.booksmed.com/hirurgiya>
9. <http://medicalency.com/index-148.htm>
10. <https://www.youtube.com/@user-p1fj9sz5k/featured>
11. <https://t.me/topanatomandopersurgery>

KLINIK ANATOMIYA MODULIDAN SYLLABUS

To'liq nomi	Klinik anatomiya	
Modul kodi:	Kredit hajmi: 4,0 IV semestr-4,0 VI-semestr-2,0 Shundan: IN -6,0 kredit: YAN - 0 kredit	Modul o'tilish davri: IV-semestr VI-semestr
Ta'lim yo'nalishi	60910100 - Stomatologiya	
Modulning davomiyligi	IV semestr-15 hafta VI-semestr-4 kun	
O'quv soatlari hajmi:	Jami soat:	120
	Shuningdek:	
	ma'ruza	12
	amaliy mashg'ulot	48
O'quv modulining statusi	mustaqil ta'lim	
OTM nomi, manzili	Klinika oldi modullar bloki	
Kafedra nomi	Qoraqalpog'iston Tibbiyot Instituti Qoraqalpog'iston Respublikasi. Nukus shahri. A. Dosnazarov-106	
Mazkur kursning o'qituvchilari haqida ma'lumot	«Anatomiya, klinik anatomiya, gistologiya, fiziologiya va biofizika» Lektor: Ubbiniazov J.J. A aliy mashg'ulot o'tkazuvchilarning F.I.SH. Ubbiniazov J	E-mail: ubbiniazov2020@bk.ru
Mashg'ulot vaqi va joyi	Dars jadvali bo'yicha, 2-bino №310-xona	
Modulning mazmuni	Klinik anatomiya modul dasturi zamonaviy tibbiy va pedagogik texnologiyalarni o'qitish jarayoniga tadbiq etgan holda, inson tanasi a'zo va sohalarning tuzilishi hamda topografiyasini normal va patologik holatlarda klinik tibbiyotning turli sohalari talablarini e'tiborga olgan holda o'rganadi. Ushbu dastur inson tanasi har bir sohasining qavatma-qavat tuzilishini, shu sohada joylashgan muayyan a'zo va tuzilmalarning o'zaro, hamda skelet suyaklariga nisbatan joylashuvini, soha terisidagi aks- tasvirini, ularning shakli, tuzilgan o'rni va o'lchamlarining kishi	

	yoshiga, jinsiga, qomatining tuzilishiga nisbatan hamda patologik jarayonlar natijasida o'zgarishini, shuningdek, a'zolarining qon bilan ta'minlanishi, innervatsiyasi va limfa tizimi xususiyatlarini klinika ehtiyojlariga, ayniqsa jarrohlik klinikasi talablariga muvofiq ravishda bayon qilish masalalarini qamraydi hamda bo'lg'usi umumiy amaliyot stomatologlariga klinik fikrlash, kasallik va uning belgilarini asoslash uchun zamin yaratib beradi.
Pretekvizitlar	Anatomiya, fiziologiya, patologik fiziologiya modullari nazariy zamin hisoblanadi.
Posttekvizitlar	Klinik anatomiya moduli barcha klinika oldi va klinik modullar uchun nazariy zamin bo'lib xizmat qiladi.
Modulning maqsadi	talabalarda odam organizmi a'zo va tizimlari haqida nazariy va amaliy bilimlarni, klinik fikrlashning topografik-anatomik negizlarini shakllantirish, oddiy operativ ko'nikmalar va tipik jarrohlik usullarini bajarish texnikasini o'rgatish, zamonaviy jarrohlik amaliyotlari haqida ma'lumotlar berish, uzoq kelajakda talab va standartlarda belgilangan umumiy amaliyot shifokori faoliyatini mustaqil bajarish uchun zarur bo'lgan umummadaniy, umunkashiy, kasbiy kompetensiyalarni hosil qilishdan iborat.
Modulning vazifalari	Klinik anatomiya (operativ xirurgiya va topografik anatomiya) moduliga oid asosiy, fundamental bilimlar tizimini shakllantirish; odam tanasi sohalarining, a'zo va tizimlarining topografik-anatomik (yoshga, jinsga oid individual) xususiyatlarini o'rgatish; talabalarda tashisni asoslash, patologik jarayonlarning kechish xususiyatlarini tushunish, tashislash va operativ davolash masalalari yechimini topishda topografik-anatomik bilimlarini qo'llay olish mahoratini shakllantirish; talabalarining boshlang'ich (oddiy) operativ harakatlarni, an'anaviy jarrohlik usullarining texnikasini bajara olish ko'nikmalariga ega bo'lishini va zamonaviy operativ aralashuvlar haqida ma'lumotlar bilan ta'minlash.

Modul bo'yicha talabalar bilimi, ko'nikma va malakalariga qo'yiladigan talablar	<ul style="list-style-type: none"> -tananing tashqi mo'ljallari; -soha chegaralari; -sohaning qavatma-qavat tuzilishi; -sohaning ichki mo'ljallari; -xirurgik asboblari, ulardan to'g'ri foydalanish va maqsadli qo'llash; -zamonaviy jarrohlik asbob va uskunalarini, tikuv va boshqa jarrohlik matolari; -bemorning operatsiya stolidagi vaziyatlari; -operativ aralashuvlarga ko'rsatmalar, moneliklar va operatsiyadan keyingi asoratlari; -operativ aralashuvlar turlari; -operatsiya bosqichlari; -operativ ochib kiritishlar va eng ko'p tarqalgan operatsiyalar texnikasi; -operativ aralashuvlarning zamonaviy mikrojarrohlik va kam invaziv usullari (endoskopik operatsiyalar, endovideojarrohlik) hamda yangi texnologiyalar (lazer, ultratovush, krio- va elektrjarrohlik usullari) yordamida bajariladigan operatsiyalar -bosh, bo'yin va ko'krak sohalarning ichki a'zolari golotopiyasi, sintopiyasi va skeletotopiyasi; -bosh chanog'i va yuzning tipologik xususiyatlari hamda ularning tuzilish variantlari, qon bilan ta'minlanishi va innervatsiyasi; -bosh, bo'yin va ko'krakning muayyan sohasidan yoki a'zolaridan limfa oqishi; -bosh va bo'yin sohalarning ko'p uchraydigan patologik holatlarida ichki a'zolarining golotopiyasi, skeletotopiyasi, sintopiyasi, ularda yuzaga kelgan o'zgarishlar; -bosh, bo'yin va ko'krak sohalari klitchatka bo'shliqlarining joylashuvi va ular bo'ylab yiringli jarayon va gematomalarning tarqalishi <i>haqida tasavvurga ega bo'lishi (bilim)</i>; -topografik anatomiya o'ld bilimlarini kasallik tashisini asoslash va patogenezini aniqlashda qo'llashni; -axborot yig'ish, saqlash, qayta ishlash va undan foydalanish usullarini; -yangi bilimlarni mustaqil egallashni, o'z ustida ishlash va mehnat faoliyatini ilmiy asosda tashkili qila olishni; -bosh, bo'yin va ko'krak sohalarning hayot uchun
---	--

	<p>mulim a'zolar va anatomic tuzilmalarning golotopiyasi, skeletotopiyasi, sintopiyasi xususiyatlarini topik tashhis qo'yishda to'laqonli ishlata olishni;</p> <p>- bosh, bo'yin va ko'krak sohalari tuzilishining va ulardagi patologik jarayon xususiyatlaridan kelib chiqqan holda adekvat xirurgik davo usullarini tanlay bilishni;</p> <p>- operativ davolash usullariga monand ravishda kerakli asbob, moslama, uskunalarni to'g'ri tanlash, operatsiyaga ko'rsatma va qarshi ko'rsatmalarni aniq bayon qilish, yuzaga kelishi mumkin bo'lgan asoratlarni oldini olishni;</p> <p>- klinik anatomic modulliga doir masalalarni aniqlash, tahlil etish, baholash va umumlashtirishni;</p> <p>- bosh, bo'yin va ko'krak sohalari patologiyalarini jarrohlik yo'li bilan davolash maqsadida ratsional operativ ochib kirish va operativ usulni tanlashni;</p> <p>- sohalari, a'zolar va tizimlarning o'ziga xos anatomic xususiyatlariga bog'liq intraoperatsion xato va asoratlarni oldini olish muqolalarini;</p> <p>- umumiy va maxsus asboblarni qo'llashni;</p> <p>- oddiy, jarrohlik va apodaktil tugunlarni bog'lashni;</p> <p>- teri, fassiyalar, mushaklarni kesishni va ularni tikishni;</p> <p>- teri choklarini olishni;</p> <p>- nerv, pay, qon tomirlar va teriga chok qo'yishni;</p> <p>- jarrohdagi qon tomini bog'lashni;</p> <p>- yiringli jarayonlarni ochish va drenajlashni;</p> <p>- nervlar blokadasini amalga oshirishni;</p> <p>- traxkostomiyani;</p> <p>- qovurg'a-diafragmal sinusni, perikard bo'shlig'ini punktsiya qilishni;</p> <p>bilishi va ulardan foydalana olishi (ko'nikma);</p> <p>- lotincha-ruscha-o'zbekcha-qoraqalpog'cha anatomic va xirurgik atamalaridan to'g'ri foydalanish;</p> <p>- tashqi mo'ljallarni topish va paryaslab aniqlash;</p> <p>- tananing ayrim anatomic sohalari va qismlari chegaralarini tashqi mo'ljallar bo'yicha aniqlash;</p> <p>- mo'ljall chiziqlarini o'tkazish;</p> <p>- arteriya va nerv poyalarining aks-tasvir chiziqlarini, muhim ichki a'zolar va anatomic tuzilmalarning tana yuzasidagi tasvirlarini belgilash;</p> <p>- a'zolar va anatomic tuzilmalarning golotopiyasini aniqlash;</p>
--	--

	<p>- ichki a'zolar skeletotopiyasi va sintopiyasini aniqlash;</p> <p>- xirurgik asboblarni, moslamalar va uskunalardan to'g'ri foydalanish;</p> <p>- terini, fassiyani, aponevrozni, muskulni, payni kesish;</p> <p>- chok qo'yish va tugun bog'lash;</p> <p>- terini, fassiyani, aponevrozni, muskulni, payni tikish;</p> <p>- jarrohdagi birlamchi xirurgik ishlov berish;</p> <p>- yirik qon tomirlardan ketayotgan qonni to'xtatish;</p> <p>- mahalliy infiltratsiya anesteziyani bajarish;</p> <p>- o'tkazuvchi anesteziyani bajarish;</p> <p>- vagosimpatik blokadani amalga oshirish;</p> <p>- qovurg'alararo blokadani bajarish;</p> <p>- plevra bo'shlig'i punktsiyasi;</p> <p>- hasmol, flegmona va abscesslarni ochish va drenajlash</p> <p>malakalariga ega bo'lishi kerak (malaka).</p>
Ta'lim berish usullari	ma'ruza va amaliy mashg'ulotlar.
Ta'minot	o'quv metodik ishlamalar (darsliklar, qo'llamalar, o'quv- metodik tavsiyanomalar, test savollari va vaziyatli masalalar to'plami va h.q.), multimediyaga o'rgatuvchi va nazorat qiluvchi kompyuter dasturlari, videoroliklar, prezentatsiyalar, muljalar, nam preparatlar.

O'qitish natijalari:

Modulni yakunlaganda talaba biladi:

- lotincha-o'zbekcha-ruscha anatomic va jarrohlik atamalarini;
- tashqi va ichki mo'ljallar, soha chegaralarini;
- sohaning qavatna-qavat tuzilishini;
- yirik qon tomirlari va nerv poyalarining aks-tasvirlarini;
- ichki a'zolar golotopiyasi, sintopiyasi va skeletotopiyasini;
- ichki a'zolarining tipologik xususiyatlari hamda ularning tuzilish variantlarini;
- ichki a'zolarining qon bilan ta'minlanishi va innervatsiyasini;
- kollateral qon aylanish yo'llarini, muayyan soha yoki a'zodan limit oqishini;
- kletcharka bo'shliqlarining joylashuvi va ular bo'ylab yiringli jarayon va gematomalarning tarqalishini;
- zamonaviy jarrohlik asbob va uskunalari, tikuv va boshqa jarrohlik matolarni;
- operativ aralashuvlarga ko'rsatmalar, monitrlar va operatsiyadan keyingi asoratlarni;
- operativ aralashuvlarning zamonaviy mikrojarrohlik va kam invaziv uslublari (endoskopik operatsiyalar, endovideojarrohlik)ni hamda yangi texnologiyalar (lazer, ultratovush, krio- va elektrojarrohlik uslublari)

yordamida bajariladigan operatsiyalarni;

Modulni yakunlaganda talaba bajara oladi:

- Tashqi mo'ljallarni topish va paypaslab aniqlash;
- Tananing ayrim anatomik sohalari va qismlari chegaralarini tashqimo'ljallar bo'yicha aniqlash;
- Mo'ljal chiziqlarini o'tkazish;
- Arteriya va nerv poyalarining aks-tasvir chiziqlarini, muhim ichki a'zolar va anatomik tuzilmalarning tana yuzasidagi tasvirlarini belgilash;
- A'zolar va anatomik tuzilmalarning golotopiyasini aniqlash;
- Ichki a'zolar skeletotopiyasi va sintopiyasini aniqlash;
- Terini, fassiyani, aponevrozni, muskulni kesish;
- Jarohatga birlamchi xirurgik ishlov berish;
- Chok qo'yish va tugun bog'lash;
- Choklarni echish;
- O'tkazuvchi anesteziyani bajarish;
- Terini, fassiyani, aponevrozni, muskulni tikish;
- Yirik qon tomirlardan ketayotgan qonni to'xtatish;
- Mahalliy infiltratsiya anesteziyani bajarish;

Qoragalpog'iston Tibbiyot Instituti tomonidan ishlab chiqilgan va tasdiqlangan.

Fanning modul dasturi Qoragalpog'iston tibbiyot institutining 2024 yil Avqust daqi 10-soni buyrug'i (buyruqning 1-ilovasi) bilan tasdiqlangan.

Fan/Modul uchun ma'sul:

Ubbiniyazov J.J. – Qoragalpog'iston tibbiyot instituti
«Anatomiya, klinik anatomiya, gistologiya, fiziologiya va biofizika» kafedrası o'qituvchisi.

Taqrizchilar:

Ichki taqrizchi:
Mamurov Sh.I. – Qoragalpog'iston tibbiyot instituti «Patologiya» kafedrası mudiri, t.f.n.

Tashqi taqrizchi:
Sabirov R.R. – Respublika shoshilinch tibbiy yordam ilmiy markazi Qoragalpog'iston filiali «Bolalar jarrohligi» bo'lini shifokori, t.f.n.